

РЕШЕНИЕ

№ 73

гр. София, 26 юли 2021 год.

В ИМЕТО НА НАРОДА

Върховният касационен съд на Република България, трето наказателно отделение в открито съдебно заседание на петнадесети април през две хиляди двадесет и първа година в състав

ПРЕДСЕДАТЕЛ: БЛАГА ИВАНОВА
ЧЛЕНОВЕ: ДАНИЕЛА АТАНАСОВА
КРАСИМИРА МЕДАРОВА

при участието на секретаря ИЛ. ПЕТКОВА и след становище на прокурора от ВКП, П. МАРИНОВА, като разгледа докладваното от съдия Медарова наказателно дело № 259/2021год. и за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството пред ВКС е по реда на глава XXIII от НПК.

Образувано е по касационен протест на прокурор при Софийска Градска прокуратура /СГП/ срещу нова въззивна присъда № 260026/12.10.2020 г. на Софийски Градски съд /СГС/, наказателно отделение, 3-ти въззивен състав, постановена по в.н.о.х.д. № 2843/2020 г.

В протеста са релевирани касационните основания по чл.348, ал.1, т.1 и 2 от НПК. Иска се отмяна на въззивната присъда и връщане на делото за ново разглеждане от друг въззивен състав на същия съд. Оплакването по чл.348, ал.1, т.2 от НПК се мотивира с ограничаване правата на прокурора, чрез игнориране на част от събраните доказателства и превратно тълкуване на други, довело до опорочаване процеса на формиране на вътрешното убеждение на градския съд по фактите на обвинението. Нарушението на материалния закон се извежда от неправилна правна оценка на поведението на подсъдимия по изписване на текст върху Паметника на Съветската армия като форма на публично изразена политическа позиция и изразено мнение, а не като действия, представляващи грубо нарушаване на обществения ред и показване на явно неуважение към обществото.

В протеста проявата на дееца се оценява като хулиганска, поради несъвместимостта ѝ с принципите, върху които е изградено нормалното съществуване на обществото. Прокурорът цитира практика на ВС, Р № 199/23.06.1977 г., което счита, че подкрепя изразената в протеста позиция за допуснато нарушение на закона при постановяване на оправдателната присъда.

В съдебно заседание пред касационната инстанция, прокурорът от Върховна касационна прокуратура /ВКП/ не поддържа въззивния протест срещу присъдата на градския съд, като я намира за правилна и законосъобразна и счита, че следва да бъде оставена в сила. Оценява поведението на подсъдимия по поставяне на надпис върху паметник като писмена реч, с която свободно е изразил гражданската си

позиция срещу посещението на френски политик, който е бил на посещение в Р България на процесната дата и отношението си към емигрантската криза. Сочи, че ограничаването на правото на свободно изразяване е нарушение по чл.10 от Европейската конвенция за защита правата на човека, / ЕКПЧ/ каквото нарушение е и осъждането на подсъдимия Д. за подобно изразяване чрез художествени средства. Посочва, че въпросът за нанесените щети, които подлежат на репарирание следва да се разгледа отделно, но поради липса на искане от страна на прокуратурата в предходните инстанции не може да бъде обсъждано в настоящото производство.

Подсъдимият Д., редовно уведомен за съдебното заседание пред ВКС не се явява. Представява се от упълномощения защитник, адв. Г., която застъпва становището, че протестираната присъда като правилна, законосъобразна и добре мотивирана следва да се остави в сила по съображенията, изложени от прокурора при ВКП.

Върховният касационен съд, трето наказателно отделение, след като обсъди доводите от касационния протест на прокурора при СГП и становищата на страните от съдебно заседание, в рамките на законовите си правомощия по чл.347, ал.1 от НПК, намира за установено следното:

С присъда от 11.11.2019 г. на Софийски Районен съд, наказателно отделение, 136-ти състав, постановена по н.о.х.д. № 474/2019 г. подсъдимият Т. С. Д. е признат за виновен в това, че на 15.11.2018 г. около 23,10 часа в [населено място], в парк Княжевска градина, извършил непристойни действия грубо нарушаващи обществения ред и изразяващи явно неуважение към обществото, а именно изписал със спрей надпис „REFUGEES WELCOME LE PEN GO HOME“ по Паметника на Съветската армия – престъпление по чл.325, ал.1 от НК, поради което и на осн. чл.78а от НК е освободен от наказателна отговорност с налагане на административно наказание – глоба в размер на 2000 / две хиляди / лв., като е оправдан по обвинението по чл.325, ал.2, вр. ал.1 от НК.

С нова въззивна присъда № 260026/12.10.2020 г., на Софийски Градски съд /СГС/, наказателно отделение, 3-ти въззивен състав, постановена по в.н.о.х.д. № 2843/2020 г. присъдата на районния съд е била отменена в осъдителната ѝ част и вместо нея е била постановена нова присъда, с която подсъдимият Д. е бил оправдан по обвинението по чл.325, ал.1 от НК, на осн. чл.304 от НПК. В останалата оправдателна част първоинстанционната присъда е била потвърдена.

Касационният протест на прокурора при СГП е подаден в законния срок по чл.350, ал.1 от НПК и от активно легитимирана страна, поради което подлежи на разглеждане, като разгледан по същество се явява неоснователен.

ВКС не установи при разглеждането на делото от въззивния съд да са допуснати процесуални нарушения със съществен характер, които да налагат отмяна на постановения от него съдебен акт и връщане на делото за ново разглеждане от друг въззивен състав. Релевираното касационно основание по чл.348, ал.1, т.2 от НПК е мотивирано с доводи за пороци в доказателствената дейност на въззивния съд и при формиране на вътрешното му убеждение по правно значимите за обвинението факти, което според прокурора е накърнило правата на прокуратурата в процеса.

От материалите по делото се установява, че съдебното производство пред районния съд е проведено под формата на съкратено съдебно следствие, в процедура по чл.371, т.2 от НПК, след като подсъдимият Д. е признал фактите по обвинението и се е съгласил да не се събират доказателства пред съда за тяхното установяване. Първоинстанционният съд е намерил, че признанието на подсъдимия

е подкрепено от наличната доказателствена съвкупност, събрана в хода на досъдебното производство, като доказателствата в полза на обвинението са процесуално годни и достатъчни да обосноват доказаността на инкриминираните обвинителни факти, поради което е постановил определение по чл.372, ал.4 от НПК, с което е одобрил направеното признание и е посочил, че при постановяването на присъдата ще се ползва от признатите факти, изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт, без да събира доказателства в тяхна подкрепа.

Въззивното производство е проведено по същата диференцирана процедура, като съдът е възприел изцяло становището на първата инстанция за това, че признанието на подсъдимия е подкрепено от наличната доказателствена съвкупност и е формирал правните си изводи на базата на същите обвинителни факти, изложени във внесения по делото обвинителен акт, без да събира нови доказателства за тяхната проверка.

В протеста на прокурора от СГП не са изложени конкретни доводи в подкрепа на становището за неправилна доказателствена оценка от контролираните съдилища, в рамките на проведената процедура по чл.371, т.2 от НПК. Диференцираната процедура по този законов текст се отличава със специфика по отношение на доказателствената дейност на първия и въззивен съд, която се състои в оценка на наличните доказателства, събрани в хода на досъдебното производство относно тяхната процесуална годност, стойност и тежест да подкрепят обвинителните факти, посочени от обвинението. Доколкото контролираните съдилища са приели за установени и доказани посочените от прокуратурата обвинителни факти и са постановили присъдите в съответствие с тях, не е налице нарушение на правата на прокуратурата, изразяващо се в неправилна доказателствена оценка на наличните доказателства. Становището на съда е изцяло в унисон с това на прокурора, изготвил обвинителния акт и съдържанието на описаните в него факти, поради което е несъвместимо с оплакването за порочно формиране на вътрешното убеждение на съда, тъй като на базата на същото са приети еднозначни с посочените от обвинението факти. В мотивите към новата присъда на градския съд са изложени детайлни съображения в подкрепа на правилността на определението на първия съд по чл.372, ал.4 от НПК като предпоставка за проверка на правилността на първата присъда. Съображенията за неговата правилност са изложени в две насоки – по отношение правата на подсъдимия по разясняване последиците от признанието на фактите и доброволното му депозиране на базата на информирано съгласие за характера на съкратеното производство и спрямо доказателствената обезпеченост на признатите обвинителни факти, посочени от прокурора.

По изложените съображения оплакването по чл.348, ал.1, т.2 от НПК е неоснователно и не почива на вярно разбиране на правната природа на диференцираната процедура по чл.372, т.2 от НПК и на задълженията и правомощията на съда при нейното провеждане.

В рамките на установените факти материалният закон е приложен правилно. Въззивният съд е отменил присъдата на първата инстанция в осъдителната ѝ част, с която подсъдимият е бил признат за виновен в извършване на престъпление по чл.325, ал.1 от НК / за извършването, на което е бил освободен от наказателна отговорност с налагане на административно наказание / и го е оправдал по същото обвинение, поради несъставомерност на деянието.

За прецизност следва да се отбележи, че въззивната присъда не е постановена извън фактическите рамки на обвинението, признати от подсъдимия.

Въззивният съд е оценил поведението на подсъдимия Д. в рамките на обясненията му пред първата инстанция и през призмата на ноторно известните обстоятелства по посещение в страната на политическа фигура от друга държава и позициите ѝ по мигрантската и бежанска криза.

Съгласно фактите по делото, посочени от прокурора и признати от подсъдимия, на процесната дата 15.11.2018 г. подсъдимият Д. е изписал със спрей върху лицевата страна на Паметника на Съветската армия на английски език „Добре дошли бежанци! Л. П., отивай си вкъщи!“ Действията на подсъдимия Д. били наблюдавани от свидетелката С., дежурен старши специалист „Видеонаблюдение“ към ОДЦ-СДВР, на записите на поставените в района на паметника камери, която подала сигнал за действията на лицето и описание на същото на колегите си в 01 РУ на СДВР. По повод на подадения сигнал подсъдимият бил установен и задържан. При задържането той предал доброволно 2 броя спрей, черен и червен и заявил, че той е написал надписа върху паметника същата вечер.

Ноторно известно обстоятелство е, че на същата дата в Р България се намирала на посещение Г-жа М. Л. П., председател на френска политическа партия, по повод участието ѝ в провеждан за периода форум „Движението за Европа на нациите и свободата – нов модел за европейските граждани“, на който се обсъждало положението с бежанската вълна в Европа.

Въззивният съд е дал нова правна оценка на инкриминираните от обвинението действия на подсъдимото лице по поставяне със спрей надпис върху паметник, като от една страна е възприел становището на районния съд, че представляват „използване на писмена реч според основното ѝ предназначение, за изразяване на мисъл и позиция“, но не и тезата, че тази позиция е изразена по неправилен начин. Оценил е описаното поведение на Д. не като „хулигански действия, които засягат добрите нрави в обществото“, а като право на изразяване на мнение, закрепено в чл.10 от ЕКПЧ и чл.39 от Конституцията на Р България, защитено от същите правни норми. В подкрепа на тезата си се е позовал на практиката на ЕСПЧ по чл.10 от Конвенцията, като е посочил че съобразно своето съдържание и предназначение /на превода/ изписаният чужд текст следва да се разглежда като вид художествено изразно средство, използвано за изразяване на определена политическа позиция на подсъдимия по злободневни за обществото теми.

ВКС намира изразеното становище на градския съд относно приложението на закона за принципно правилно и съобразено с практиката на ЕСПЧ по чл.10 от ЕКПЧ относно съдържанието на защитеното от този текст право.

В чл.10, пар.1 от ЕКПЧ е закрепено правото на лицата на свободно изразяване на мнение, което е едно от основните гарантирани от Конвенцията права, като в чл.10, пар.2 са посочени допустимите ограничения за това. Възприетият от ЕСПЧ подход при тълкуване на чл.10 от Конвенцията е подробно разгледан в Решението „Хендисайд срещу Англия“/ *Handyside vs UK* /, което акцентира върху свободата на изразяване на мнение като основен принцип на демократичното общество, важно условие за неговото развитие и това на отделната личност. Предвидените в чл.10, пар.2 ограничения следва да се тълкуват ограничително и да са пропорционални на преследваната легитимна цел, като изрично е посочено, че защитата по чл.10 се прилага не само за информация или идеи, които намират благоприятен прием или на които се гледа като на безобидни или с безразличие, но също и за такива, които засягат, шокират или смущават държавата или част от населението – в конкретния случай училищна книга със

сексуално съдържание, независимо, че съгласно същото решение с държавната репресивна намеса срещу жалбоподателя не е допуснато нарушение по чл.10 от Конвенцията. При определянето на границите на защита по чл.10 на първо място се преценява дали е намеса в правото на свободно изразяване на мнение по смисъла на пар.1 на чл.10 от Конвенцията, след което се разглежда дали тази намеса е обоснована по пар.2 на чл.10, като се прилага тристранен стандарт със следните параметри: 1.дали мярката е предвидена от закона; 2.преследва ли легитимна цел; и 3. необходима ли е в едно демократично общество.

Първият критерий се отнася до правното основание, предвидено в законодателството на съответната държава за ограничаване на съответното право по чл.10. Вторият критерий за легитимната цел се отнася до целта на ограничението и е ясно регламентиран.Третият критерий се отнася до проверка за пропорционален баланс между избраното средство за постигане на легитимната цел и степента на вреда върху правото на изразяване на мнение и е най-трудно постижим, поради което изисква най-прецизна проверка.

Съдебната практика на ЕСПЧ е последователна в становището си за разширително тълкуване на обхвата на правото на свободно изразяване на мнение, което означава, че защитата по този текст обхваща не само информация и идеи, но и други форми на изразяване, например разпространение на листовки, сатирично куклено шоу, картина на изложба и др., в това число и поставяне на боя или надписи върху обществени културни паметници, какъвто е настоящият случай. Емблематичен пример за действия на лице по нанасяне на боя върху културен паметник, които са определени като акт на изразяване на свободно мнение е делото М. Вурал срещу Турция, / CASE OF MURAT VURAL v. TURKEY/ в което съдът приема, че „за да се реши дали определен акт или поведение попада в приложното поле на чл. 10 от Конвенцията, трябва да се прецени неговото естество и по-специално експресивния му характер от обективна гледна точка, както и целта и намерението на лицето, което го е извършило“, като се отчете целта на санкционираните действия.

По настоящото дело поставянето на надписи върху Паметника на Съветската армия правилно е определено от въззивния съд като начин на изразяване на политическо мнение, предвид съдържанието на поставените надписи, които имат политическо съдържание и смисъл, и изразяват гражданската позиция на подсъдимия по злободневни за обществото теми и събития – бежанската криза и посещението на председател на политическа партия на друга държава, с политиката на която подсъдимият изразява несъгласие. Поведението на подсъдимия Д. по поставяне на процесните надписи върху културния паметник като израз на свободното му мнение попада под защитата на чл.10 от Конвенцията, което налага преценка на обхвата на дължимата защита.

ВКС намира, че инкриминираната проява на подсъдимия следва да се разглежда като изразяване на гражданско мнение с политически характер, независимо, че от фактите по делото не се установява Д. да е активист или член на политическа партия. От обясненията му пред районния съд се изяснява, че действията му са били насочени против схващанията и идеите на конкретен политически субект по въпросите с бежанската криза, което позволява определянето им като свободно изразено политическо мнение чрез художествени средства. Правото на художествено изразяване като израз на правото на мнение е защитено от чл.10 от Конвенцията, независимо от неговата културна стойност или липсата на такава. Поставените от подсъдимия надписи нямат характер на художествено произведение, но представляват съдържателно послание на възгледи

и идеи по обществено значими актуални теми чрез художествени средства, поради което изразената чрез тях позиция на подсъдимия правилно е определена от въззивния съд като заявено право на гражданско мнение по политически теми, което попада под защитата на чл.10 от Конвенцията.

Актуално решение на ЕСПЧ по темата, от гледна точка на засягане на обществен паметник е Решението на ЕСПЧ „Ханджийски срещу България“, с което е прието нарушение по чл.10 от Конвенцията по повод санкциониране чрез налагане на административно наказание по УБДХ на лице, което е изразило правото си на мнение чрез посегателство върху български културен паметник. Независимо, че в решението се касае за право на политическо мнение от действащ политик, член на опозиционна политическа партия, изразено по време на антиправителствени протести и в тяхна подкрепа, в него е получен тълкуване и отговор и въпроса дали „охулването на обществен паметник, без повреждане е допустим метод за изразяване на мнение“, защитено от чл.10 от Конвенцията. ЕСПЧ е приел, че такъв род действия могат да представляват законосъобразно упражняване на правото на свобода на изразяване, като е дадено тълкуване на условията, при които обществената намеса чрез санкции, наложени в отговор на тези действия са „необходими в демократичното общество“. В същото решение е посочено, че прилагателното „необходимо“ в член 10 пар. 2 предполага наличието на належаща социална нужда и не притежава гъвкавостта на изрази като „полезен“, „разумен“ или „желателен“, които да се включват в преценката за необходимост на намесата.

Отделно е оценена подробно пропорционалността на наложената санкция спрямо засягането на обществения паметник, като част от културното наследство на обществото, при отчитане степента на неговото засягане. Възприето е тълкуването, че действията по увреждане или унищожаване на недвижими културни ценности изискват съответни мерки под формата на пропорционални санкции с цел да се предотврати тяхното унищожаване и че в тези случаи санкциите са „необходими в едно демократично общество“, независимо от легитимните мотиви, които може да са вдъхновили лицата, които са ги извършили. Едновременно с това е прието, че аналогичен вид действия по оскверняване на паметника, без да водят до неговото увреждане, следва да бъдат преценявани през призмата на посланието, което се съдържа в действието и мотивите на извършителя, като се съпоставят със социалното значение на засегнатия паметник и идеите, които символизира, поради което е допустимо да попаднат под защитата на чл.10 от Конвенцията като форма на свободно изразяване на мнение.

В настоящият казус, от фактите по делото е установено, че поставянето на процесните надписи не уврежда целостта на паметника и е отстранимо, поради което действията на подсъдимия не изискват като необходима намеса налагане на административно наказание по реда на чл.78а от НК, респективно не могат да бъдат квалифицирани като хулиганство по чл.325 от НК, включително и по смисъла на УБДХ. С поставянето на надписите не е извършено посегателство върху идейното послание на паметника, доколкото той е използван като средство за изразяване на мнение, с цел съдържанието на изразеното послание да достигне до по-широк кръг от хора, а не за да се засегне самия паметник като носител на идеи и послания, за които ЕСПЧ отчита, че също представляват важни съображения при преценката за пропорционалността на извършената намеса. По изложените съображения, доводите в протеста на прокурора, които са в обратна насока не могат да бъдат споделени за основателни, поради което същият

следва да се остави без уважение, а въззивната присъда като правилна и законосъобразна – да се остави в сила.

Водим от горното и на осн. чл.354, ал.1, т.1 от НПК, Върховният касационен съд, трето наказателно отделение

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА въззивна присъда № 260026/12.10.2020 г. на Софийски Градски съд /СГС/, наказателно отделение, 3-ти въззивен състав, постановена по в.н.о.х.д. № 2843/2020 г.

Решението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: